

Posledice in vpliv koronavirusa (Covid-19) na računovodsko poročanje in revidiranje

---

Sanja Košir Nikašinović

Epidemija koronavirusa Covid-19

Hitra širitev virusa Covid-19 v drugem kvartalu leta 2020 in nadaljnje širjenje v tretjem kvartalu 2020 je imela in ima še naprej velik vpliv na poslovanje velike večine gospodarskih subjektov. Negotovost, s katero se soočajo gospodarski subjekti pri svojem poslovanju, je močno narasla. To ima pomemben vpliv tako za pripravljavce računovodskih izkazov, kot za njihove revizorje.

Veliko držav je ob proglačitvi epidemije omejilo ali ustavilo gospodarske aktivnosti in uvedlo omejitve potovanj ali gibanja oziroma odredilo karanteno za svoje državljane. Vpliv vseh teh ukrepov je imelo in ima močan neposreden vpliv predvsem na področju turizma, transporta, maloprodaje, zabavne industrije, posreden vpliv pa je bilo hitro videti tudi v proizvodnem segmentu in finančnem sektorju.

Ker se širjenje virusa nadaljuje, pričakovati pa je tudi drugi val v jeseni, je nemogoče napovedati dokončen vpliv ali trajanje vpliva na poslovanje podjetij in gospodarstvo. Posledično se podjetja srečujejo tudi z svojevrstnimi izzivi pri pripravi računovodskih izkazov.

V prezentaciji:

- Državni ukrepi
- Opozorila in smernice regulatorjev, strokovnih združenj
- Vpliv na računovodsko poročanje
- Vpliv na revidiranje

Različni ukrepi na nivoju EU in posameznih držav

Evropska komisija: Usklajen evropski odziv – Začasni okvir za ukrepe državne pomoči v podporo gospodarstvu ob izbruhu COVID-19 (2020/C 91 I/01):

- Vlade lahko sprejmejo ukrepe za podporo likvidnosti podjetij, začasno ustavijo davke in podprejo potrošnike.
- Omogočiti dodatno nacionalno fiskalno porabo.

Podaljšanje rokov vezanih na računovodske izkaze in davčne obračune za leto 2019 (večina držav EU)

- Podaljšanje rokov za oddajo računovodskih izkazov za leto 2019 za 2 meseca in za polletne izkaze 2020 za 1 mesec.
- Podaljšanje rokov za oddajo davčnih obračunov za leto 2019 za 2 meseca.

Prvi/drugi paket ukrepov države za omilitev posledic epidemije:

Zakon o interventnih ukrepih za zaježitev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP) (**veljavnost od 11.4.2020; dopolnitve od 1.5.2020 dalje**)– **nekaj pomembnejših določil vezano na pravne osebe:**

- Država bo delavcem in delodajalcem priskočila na pomoč z nadomestili za čakanja na delo in z oprostitvijo plačila prispevkov za socialno varnost za delavce, ki so napoteni na začasno čakanje na delo ali zaradi višje sile ne morejo opravljati dela
- Delodajalci so oproščeni plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje od. 13. marca do 31. maja 2020 za tiste zaposlene, ki delajo. Prispevke v celoti pokrije država.
- Vsakemu zaposlenemu, katerega zadnja izplačana plača ni presegla trikratnika minimalne plače, izplača delodajalec mesečni krizni dodatek v višini 200 evrov. Dodatek bo povsem oproščen plačila davkov in prispevkov.
- Država bo v celoti (100 %) pokrila znesek nadomestila čakanja na delo za delavce, to je 80 % delavčeve plače in nadomestilo plače delavcu, ki zaradi višje sile ne more opravljati dela.
- Delodajalci so oproščeni plačila prispevkov za socialno varnost za delavce, ki so napoteni na začasno čakanje na delo ali zaradi višje sile ne morejo opravljati dela.
- Odlog plačila obveznosti za 12 mesecev se lahko odobri za dolžnike kreditnih ali drugih obveznosti, sklenjene na podlagi zakona o pomoči za reševanje in prestrukturiranje gospodarskih družb in zadrug v težavah. Tudi za kreditojemalce, ki najamejo kredit pri javnem skladu, lahko velja odlog plačila za 12 mesecev.
- Obroka predhodne akontacije dohodnine od dohodka, doseženega z opravljanjem dejavnosti, kot tudi obrokov akontacije davka od dohodkov pravnih oseb za leto 2020, ki dospejo v plačilo do 31. maja, se ne plača.

Prvi/Drugi paket ukrepov države za omilitev posledic epidemije, nadaljevanje:

- Državno poroštvo za določen delež odloženih plačil obveznosti po zakonu o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditojemalcev. Banke v času odloga na odloženi del glavnice obračunavajo dogovorjeno obrestno mero.
- Dopolnitve prvega paketa ukrepov:
Pomembno: Do nadomestila plače za delavce so upravičeni tisti delodajalci, ki jim bodo prihodki letos upadli za več kot 10 odstotkov glede na 2019

Zakon o zagotovitvi dodatne likvidnosti gospodarstvu za omilitev posledic epidemije COVID-19 (veljavnost od 1.5.2020)

- Državna jamstva za likvidnostna posojila podjetij (Višina posameznega porošstva bo največ 70 % glavnice za velika podjetja in 80 % glavnice za mikro, majhna ali srednja podjetja. Višina posojila bo največ 10 % prihodkov v letu 2019 in ne več od letnih stroškov dela. Pogodba za posojilo mora biti sklenjena med 13. marcem in 31. decembrom 2020. Rok za odplačilo posojila je največ 5 let. Posojilo ni namenjeno podjetjem v težavah, povezanim družbam, družbam sedežem v tujini in družbam v davčnih oazah.

Tretji in četrt paket ukrepov države za omilitev posledic epidemije:

S prenehanjem veljave PKP 1 z dnem 31.5.2020 sta prišla v veljavo PKP 3 in PKP 4 o interventnih ukrepih za omilitev in odpravo posledic epidemije Covid-19. PKP 4, ki je trenutno v veljavi velja od 11.7.2020.

- Delno subvencioniranje skrajšanja polnega delovnega časa (od 1.6. do 31.12.2020)
- Čakanje na delo se je s sklepi skladno s PKP 4 podaljšalo do 30.9.2020
- Povračilo nadomestila plače v primeru karantene (v veljavi posebna pravila kdaj in kakšna višina nadomestila plače pripada delavcu)

Opozorila in smernice regulatorjev in strokovnih združenj

ESMA (Evropski organ za vrednostne papirje in trge):

- [Stališče v zvezi s transparentnostjo o učinkih Covid-19 v polletnih računovodskih izkazih](#)
- [Smernice v zvezi z roki za računovodsko poročanje](#)
  - Odlog za 2 meseca za letno poročanje (1 mesec za polletno poročanje)
  - Obveščanje regulatornih organov in trga s strani pripravljavcev/izdajalcev računovodskih poročil
- [Stališče v zvezi z Covid-19 in MSRP 9](#)
  - Računovodska obravnava ekonomskih subvencij
  - Ocena povečanja kreditnega tveganja
  - Ocena vpliva pričakovanih kreditnih izgub, upošteva državne garancije
  - Pomen transparentnosti razkritij
- [Smernice v zvezi s Covid-19 in alternativnimi kazalniki uspešnosti](#)
- [Priporočila za finančne trge v zvezi s Covid-19](#)

EBA (Evropski bančni organ):

- [Smernice v zvezi z obravnavo moratorijev za posojila v luči ukrepov v zvezi s Covid-19](#)
- [Stališče v zvezi s Covid-19 and MSRP 9](#)

CEAOB (Odbor evropskih organov za nadzor revizorjev):

[Stališče v zvezi z revizijo in Covid-19](#)

- Alternativni načini pridobitve revizijskih dokazov
- Odlog datuma izdaje revizorjevega poročila
- Posebna pozornost na predpostavko delujočega podjetja
- Potencialna potreba po dodanem odstavku o poudarjenih zadevah za dogodke po datumu bilance stanja
- Ustrezna komunikacija s poslovodstvom družbe
- Potencialna potreba po dodatni ključni revizijski zadevi v revizorjevem poročilu in presoja potrebe po komunikaciji teh zadev z regulatornimi telesi

Accountancy Europe (Evropsko združenje računovodskih strokovnjakov):

- Koronavirusna kriza – posledice za poročanje in revidiranje
  - Predpostavka delujočega podjetja
  - Dogodki po datumu bilance stanja brez vpliva na izkaze (non-adjusting events)
  - Razkritja v poslovnem poročilu
  - Obdobje pregleda po datumu bilance stanja
  - Praktične posledice za revizorje
- Viri v zvezi s koronavirusom za banke (Coronavirus crisis resources – banks)
- Viri za računovodske strokovnjake v zvezi s koronavirusom (Coronavirus resources for European accountants)

Opozorila in smernice regulatorjev in strokovnih združenj

Slovenija:

Odbor sekcije pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti

- Strokovna razlaga 27.3.2020 v zvezi z izbruhom pandemije koronavirusa SARS-CoV-19 v letu 2020 in pomembnih sprememb vrednosti premoženja na finančnih trgih in na večini ostalih trgov, na katerih se trguje z različnimi premoženjskimi oblikami; spremenjene okoliščine poslovanja, ki bodo pomembno vplivale na prihodnje denarne tokove podjetij in tveganja, povezana s temi denarnimi tokovi ter posledično dilema, ali tovrstni enkratni dogodek, ki se je pojavil v letu 2020 lahko upoštevamo pri oceni vrednosti premoženja z datumom ocenjevanja vrednosti na 31.12.2019.
- Strokovna razlaga 29.4.2020 v zvezi z izbruhom pandemije koronavirusa SARS-CoV-19 v letu 2020, močnim povečanjem negotovosti, povečanim nihanjem kapitalskih trgov ter zastoj na nepremičninskih trgih ter posledičen izziv za ocenjevalce vrednosti v danih razmerah.

Strokovni svet Inštituta

- Sprejel [Pojasnilo 1 k SRS 15](#) o računovodskem pripoznavanju državnih pomoči zaradi COVID 19. Po pridobitvi v soglasja z ministroma, pristojnima za gospodarstvo in finance, bo Pojasnilo 1 k SRS15 tudi objavljeno v uradnem listu.
- Na predlog odbora sekcije PNR, na tretjo raven Hierarhije pravil notranjega revidiranja uvrstil: [Impact of COVID-19 on internal auditors in the insurance sector \(ECIIA\)](#); [COSO Risk appetite – Critical to success](#)

Odbor sekcije preizkušenih računovodij in računovodij: Pojasnilo v zvezi s knjiženjem povračil za čakanje na delo in kriznega dodatka skladno z Zakonom o interventnih ukrepih za zajezev epidemije COVID-19 in omilitev njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP).

Izbrana pomembnejša področja

1. Dogodki po datumu bilance stanja
2. Predpostavka delujočega podjetja
3. Finančni inštrumenti
4. Oslabitev sredstev
5. Državne podpore
6. Davek iz dobička
7. Obveznosti iz zavarovalniških pogodb
8. Najemi
9. Odškodnine iz zavarovanj
10. Rezervacije za kočljive pogodbe
11. Merjenje poštenih vrednosti
12. Pripoznava prihodkov
13. Druga računovodska razkritja
14. Druge računovodske ocene

1. Dogodki po datumu bilance stanja

Ključno vprašanje:

- (a) kdaj naj podjetje popravi svoje računovodske izkaze za dogodke po datumu bilance stanja, ter
- (b) kaj naj podjetje razkrije o datumu, ko so bili računovodski izkazi odobreni za objavo, in o dogodkih po datumu bilance stanja.

Razlikovanje dogodkov po datumu bilance stanja:

- (a) takšni, ki dajejo dokaze o okoliščinah, ki so obstajale na dan bilance stanja (popravljalni dogodki po datumu bilance stanja), ter
- (b) takšni, ki zgolj nakazujejo okoliščine, ki so se pojavile po datumu bilance stanja (nepopravljalni dogodki po datumu bilance stanja).

V kolikor je nepopravljalni dogodek bistven (primer Covid-19), lahko njihovo nerazkritje vpliva na poslovne odločitve uporabnikov, zasnovane na računovodskih izkazih. Zato mora podjetje razkriti o vsaki pomembni vrsti nepopravljalnih dogodkov po datumu bilance stanja:

- (a) vrsto dogodka, ter
- (b) oceno njegove denarno izražene posledice ali navedbo, da takšna ocena ni mogoča.

2. Predpostavka delujočega podjetja

Oceno ustreznosti predpostavke delujočega podjetja potrebno izvesti do datuma izdaje računovodskih izkazov. Če poslovodstvo pri oblikovanju svoje ocene ve za bistvene negotovosti, povezane z dogodki ali okoliščinami, ki utegnejo povzročiti precejšen dvom o sposobnosti podjetja za nadaljevanje delovanja, je treba takšne negotovosti razkriti (potencialno posledica vpliva Covid-19). Če računovodski izkazi niso pripravljeni ob predpostavki časovne neomejenosti delovanja, je treba to dejstvo razkriti skupaj s podlago, na kateri so bili pripravljeni, in z razlogom, zakaj podjetje ni obravnavano kot delujoče podjetje.

Pri oceni poslovodstvo upošteva vse razpoložljive informacije o predvidenem nadaljnjem delovanju v naslednjih dvanajstih mesecih od datuma bilance stanja, lahko pa tudi v daljšem obdobju. Stopnja upoštevanja je v vsakem primeru odvisna od dejstev.

3. Finančni instrumenti

- Likvidnostno tveganje se je v trenutnih razmerah močno povečalo, zato so ustrezna in zadostna razkritja toliko bolj pomembna; Povečano tveganje v primeru koncentracije tveganja (kako poslovodstvo opredeljuje koncentracijo, opis karakteristik finančnih instrumentov v okviru opredeljene koncentracij– npr. geografsko, valuta etc, višina izpostavljenosti);
- Reklasifikacija sredstev in presoja poslovnega modela zaradi vpliva morebitnih prodaj finančnih instrumentov (MSRP 9);
- Modifikacija pogodbenih določil (upoštevanje določil MSRP 9 ali prišlo do pomembne spremembe pogodbenih določil in posledično računovodska obravnava);
- „Hedge accounting“: presoja ali Covid-19 vpliva na verjetnost varovanih pričakovanih transakcij v dobi, opredeljeni na začetku varovanja in posledično presoja ali še vedno lahko uporabi „hedge accounting“;
- Presoja oslabitev finančnih instrumentov opredeljenih kot razpoložljivi za prodajo v zavarovalnicah (MRS 39) – morebiten pomemben in dolgotrajen upad vrednosti kot indikator slabitve;
- Presoja pričakovanih kreditnih izgub (ECL) – relevantno za kreditne portfelje v bankah in terjatve do kupcev (pomembnost razkritij uporabljenih predpostavk in analiz občutljivosti).

Banke: Moratorij iz naslova Covid-19 (kot je definiran v zakonodajah) ni razlog za klasifikacijo foreberance (da je bil posledica nezmožnosti plačila in se mu je podaljšal doba kredita) in posledično tudi zakonski moratorija ni razlog da bi preklasificiral kreditojemalco v nedonosnega (Non-performing). Mora pa banka redno spremljati poslovanje dolžnika v moratoriju, da opazi kreditno poslabšanje stranke.

4. Oslabitev sredstev

- Presoja indikatorjev slabitve na datum bilance stanja (upoštevanje dejstev, znanih na dan 31.12.2019);
- Upoštevanje višje izmed vrednosti pri uporabi oziroma poštene vrednosti zmanjšane za stroške prodaje;
- Pri izračunu vrednosti pri uporabi morajo pričakovani denarni tokovi odražati najboljšo oceno posloводства o prihodnjih ekonomskih pogojih tekom preostale življenjske dobe sredstev / v primeru nesigurnosti potencialno primernejša uporaba različnih scenarijev z opredelitvijo verjetnosti posameznega scenarija (probability—weighted approach);
- Pričakovana obsežnejša razkritja glede uporabljenih predpostavk in analiz občutljivosti.

5. Državne podpore

Državni ukrepi lahko vključujejo neposredne subvencije, oprostitve davkov ali prispevkov, znižanje davčnih obveznosti, znižanje najemnin ali odložitvev plačila najemnin, znižanje obrestnih mer pri posojilih in podobno.

Pojasnilo 1 k SRS (10.4.2020: Strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo): Računovodsko izkazovanje državnih pomoči zaradi Covid-19 v Sloveniji – izkazovanje med poslovnimi prihodki kot Drugi prihodki, povezani s poslovnimi učinki; ločeno razkrivanje narave in vrste subvencij.

5. Državne podpore, nadaljevanje

MSRP:

- Presoja ali gre za državno podporo v okviru MRS 20 ali ne (potencialno obravnava v okviru MRS 12 ali MSRP 16);
- Neposredne subvencije v okviru MRS 20;
- Poslovodska izbira računovodske usmeritve ali predstavitev med drugimi poslovnimi prihodki ali zmanjšanje stroškov;
- Razkritja vezana na naravo, vrsto, višino podpore in razkritje morebitnih še neizpolnjenih pogojev v primeru pripoznave podpore v računovodskih izkazih.

Paziti: Izpolnjevanje pogojev (izplačilo dobička, nagrad poslovodstvu, dela plač za uspešnost, nakupa lastnih delnic ali deležev, upad prihodkov za več kot 10%,...).

6. Davek iz dobička

- Udenarljivost odloženih davčnih terjatev: vpliv Covid-19 na pričakovane obdavčljive dobičke ob upoštevanju elementa negotovosti (prenesene davčne izgube);
- Morebitni državni ukrepi vezani na znižanje davčnih stopenj (ali zakon v veljavi na datum bilance stanja);
- Pomembnost razkritij – npr. narava dokazil, ki podpirajo pripoznavo odloženih davčnih terjatev v primeru izkazovanja izgube/davčne izgube v tekočem letu kot posledica Covid-19 – pazi ESMA smernice.

7. Obveznosti iz zavarovalniških pogodb

- Družbe, ki izdajajo zavarovalne pogodbe morajo presoditi vpliv koronavirusa in ali motnje povzročene zaradi virusa na njihove obveznosti iz zavarovalnih pogodb (business interruption insurance, event cancellation insurance, travel insurance and credit insurance)

8. Najemi

- Presoja ali gre za državno podporo v okviru MRS 20;
- Sprememba najema je sprememba v obsegu/predmetu najema ali višini najema, ki bi bila vključena v originalno dogovorjena pogodbeno določila najema;
- V primeru spremembe najema (lease modification) potreben preračun obveznosti iz najema ob spremenjeni diskontni stopnji;
- Presoja vezana na oceno višine lastnega stroška financiranja (incremental borrowing rate) v razmerah volatilnosti in negotovosti;
- Spremembe k MSRP 16 z dne 28.5.2020 v povezavi s Covid-19 ("COVID-19 Related Rent Concessions,") – poenostavitev dovoljuje najemniku izbiro ali učinek spremembe najemnine (znižanja najemnine) kot posledica koronakrize obravnava kot negativni variabilni del in neposredno v izkazu poslovnega izida. Paziti: v EU še ni veljavi

9. Odškodnine iz zavarovanj

Zavarovanja v primeru izpada dogodka in podobno; odškodnino možno pripoznati v računvodoskih izkazi ko je skoraj gotovo, da bo družba odškodnino prejela („virtually certain“), drugače pogojno sredstvo.

10. Rezervacije za kočljive pogodbe

- Presoja posloводства o obstoju kočljivih pogodb kot posledice Covid-19 (pričakovane bodoče koristi ne bodo pokrivala ocenjenih bodočih stroškov);
- Analiza pogodbenih določil – višja sila.

11. Merjenje poštenih vrednosti

Cilj merjenja poštene vrednosti je določiti trenutno vrednost sredstva ali obveznosti, ki odraža pogoje od datuma merjenja in ne prihodnjega datuma. V skladu s tem bi morali preučiti, katere informacije o izbruhu so bile znane ali bi jih udeleženci na trgu lahko poznali na datum poročanja, da bi izmerili pošteno vrednost na datum merjenja.

12. Pripoznava prihodkov

Izbruh koronavirusa bi lahko vplival na ocene prihodkov v tekočih pogodbah strank v okviru MSRP 15 - Prihodki od pogodb s strankami. Kadar pogodba s stranko vključuje variabilno nadomestilo (npr. popusti, rabati, bonusi za izvedbo etc), mora podjetje na splošno oceniti znesek nadomestila, do katerega bo upravičen v zameno za prenos obljubljenega blaga ali storitev. V transakcijsko ceno se variabilni del nadomestila vključi do višine, za katero je zelo verjetno, da kasneje, ko se odpravi z njim povezana negotovost, ne bo privedla do pomembnega zmanjšanja skupnih pripoznanih prihodkov iz pogodbe.

Družbe bodo morda morale uporabiti pomembno presojo, da bi ugotovile učinek negotovosti, povezanih z izbruhom koronavirusa, na njegovo obračunavanje prihodkov. Pomembno je, da učinki verjetno ne bodo omejeni samo na variabilno upoštevanje. Odločitve, sprejete kot odziv na izbruh (npr. spreminjanje pogodb, sklepanje transakcij s strankami med pomisleki glede kolektivnosti, revizija cen), lahko vplivajo tudi na računovodstvo in razkritja tekočih in prihodnjih pogodb.

13. Druga računovodska razkritja

Pojav koronavirusa je vsekakor povzročil dodatna tveganja, da bodo knjigovodske vrednosti sredstev in obveznosti lahko zahtevale bistvene prilagoditve v naslednjem proračunskem obdobju.

Družbe morajo upoštevati obseg motenj, ki jih je izbruh povzročil, in ustrezno razkriti informacije o tistih sredstvih in obveznostih, ki so predmet znatne negotovosti pri ocenjevanju, da bi uporabnikom zagotovili boljše razumevanje finančnega vpliva.

14. Druge računovodske ocene

Poleg zgoraj navedenega upoštevati vpliv koronavirusa tudi pri drugih pomembnih računovodskih ocenah:

- Neto iztržljiva vrednost zalog;
- Preostala doba koristnosti in preostala vrednost opredmetenih osnovnih sredstev, neopredmetenih sredstev in sredstev za pravico do uporabe.

Izzivi pri izvajanju revizij 2019:

- Dogodki po datumu bilance stanja
- Presoja predpostavke delujočega podjetja
- Izvedba revizije brez fizične prisotnosti
- Verodostojnost elektronsko pridobljenih revizijskih dokazil
- etc

Vpliv na revizijo 2020:

Presoja vpliva Covid-19 na revidirano družbo ter posledično vpliv na opredelitev ključnih računovodskih in revizijskih tveganj, morebitnih sprememb v opredelitvi revizijskega tveganja pomembnih napak in prilagoditev revizijske strategije na opredeljena tveganja; med drugim:

- 1.Vpliv na prvotno planiranje
- 2.Družba in okolje poslovanja
- 3.Ocena tveganj prevar
- 4.Tveganja vezana na kontrolno okolje in notranje kontrole na nivoju poslovnih procesov
- 5.Računovodske ocene
- 6.Predpostavka delujočega podjetja
- 7.Verodostojnost revizijskih dokazov
- 8.Revizija skupin

1. Vpliv na prvotno planiranje

- Ali predvidene spremembe v rokih za izvedbo revizije ali poročanje;
- Morebitne znane ali potencialne omejitve obsega (prisotnost pri popisu; dostop do dokumentacije, etc);
- Morebitne spremembe v poslovodstvu ali v organih, odgovornih za upravljanje;
- Vključevanje podizvajalcev in morebitne omejitve;
- Presoja novih ali drugačnih tveganj pri opredelitvi tveganja posla in vpliv na sprejem posla;
- Morebitne spremembe v pogodbah za revizijo (časovnica, ocenjeno število ur, cena);
- Potreba po vključitvi specialistov ali bolj izkušenih osebah v revizijsko ekipo;
- Potreba po vključitvi pregledovalca kakovosti posla zaradi povišanega tveganja posla;
- Presoja neodvisnosti, v kolikor izvedene nerevizijske storitve vezane na Covid-19;
- Prevzem posla in možnost dostopa do delovnih papirjev predhodnega revizorja;
- Drugo.

2. Družba in okolje poslovanja

- Morebiten pomemben upad prihodkov ali poslovnih rezultatov v revidirani družbi kot rezultat vpliva Covid-19;
- Vpliv Covid-19 na osnovo za določitev materialnosti (nižji prihodki, EBITDA, dobiček pri davkih etc – nižja materialnost);
- Ali je v danih razmerah osnova za materialnost, kot vzeta v preteklih letih, še vedno primerna (npr. prej dobiček, sedaj izkazana izguba);
- Dodatne pomembne komponente pri reviziji skupine in dodatne pomembne bilančne postavke kot posledica znižane materialnosti;
- Morebitne nove IT rešitve v revidirani družbi kot posledica odgovora na covid-19 („supply chain processing IT systems“, IT rešitve ki podpirajo delo od doma, etc);
- Ali prišlo do sprememb v poslovnih procesih – npr. spremembe v dobaviteljih, nabavnih poteh, motnje v proizvodnem procesu ali kontroli kvalitete,... (ali spremembe/motnje povečujejo tveganje pomembne napake - nor. pričakovano povišanje garancijskih zahtevkov etc);
- Morebitne pomembne spremembe v profitabilnosti produktov/produktnih skupin ali storitev oz.. denar ustvarjajočih enot ali odvisnih družb;
- Spremembe pri ključnih kupcih, vrsti kupcev in ali Covid-19 vplival na nakupne navade kupcev; morebitne spremembe v prodajnih pogojih (roku plačil);
- Morebitne spremembe v poslovnem modelu;
- Zamude ali prekinitev lansiranja novih produktov, ustavitve prodaje določenih produktov (kapitalizirani stroški razvoja);
- Morebitne presežne proizvodne kapacitete kot posledica koronavirusa; programi prestrukturiranja, etc;
- Morebitne pomembne nove vrste stroškov, ki so se pojavili v 2020 (svetovanje, pravni stroški, skladiščenje, zavarovanje, IT).

3. Ocena tveganj prevar

- Ali pomemben upad poslovne uspešnosti povečuje tveganje prevar;
- Morebitni pritiski lastnikov na poslovodstvo glede doseganja rezultatov oz. nedoseganje kazalnikov kot pogoj za nagrado za uspešnost potencialno povečujejo tveganje „management override of controls“
- Ali so nastale kakšne spremembe v organizaciji dela in razmejitvi dolžnosti na nivoju posameznega poslovnega procesa zaradi vpliva koronavirusa in ali to povečuje tveganje prevar s strani poslovodstva;
- Ali obstaja povečano tveganje prevar zaradi dela od doma/na daljavo;
- Ali so pri pripravi medletnih/letnih izkazov in zaključevanju izkazov vključene druge osebe kot do sedaj.

4. Tveganja vezana na kontrolno okolje in notranje kontrole na nivoju poslovnih procesov

- Učinkovitost nadzora in kontrol posameznih poslovnih enot ali procesov s strani poslovodstva v času razglašene epidemije in uvedenih omejitev gibanja (skladiščno poslovanje, prilagojeno izvajanje popisov, dostop do IT sistemov s strani zaposlenih, ki delajo/so delali od doma) – revizorjeva ocena vpliva le-tega na učinkovito delovanje notranjih kontrol v zvezi z računovodskim poročanjem;
- Ali spremenjeno delovanje notranjih kontrol ali posameznih atributov kontrol vključno z morebitnimi spremembami v razmejitvi dolžnosti zaradi odsotnosti zaposlenih/dela od doma;
- Ali morebitno zmanjšanje števila zaposlenih kot posledica prestrukturiranja vpliva na razmejitve dolžnosti;
- Pridobitev zapisnikov sej komisij, ki so bile imenovane za pomembnejša področja kot posledica Covid-19, poleg rednih zapisnikov sej uprave, nadzornih svetov etc.

4. Tveganja vezana na kontrolno okolje in notranje kontrole na nivoju poslovnih procesov, nadaljevanje

- Presoja Covid-19 na delo specialistov/ekspertov, ki jih uporablja poslovodstvo (dostop do informacij, fizično opazovanje oz. pregled sredstev vrednotenja, ali sprememba okoliščin po datuma vključitve specialista, morebitne naknadne pomembne spremembe v planih glede na to, kar uporabil cenilec, spremembe v izvajanju notranjih kontrol pri uporabi dela specialistov);
- Povečano tveganje tožb zaradi neizpolnjevanja pogodbenih določil (zamude pri dobavi, nezmožnost dobave etc. in interpretacija pogodbenih določil o višji sili);
- Dostop do pogodb, dodatkov k pogodbam (spremembe), zapisnikov ali druge ključne dokumentacije;
- Morebitne spremembe v pogodbenih določilih s kupci: podaljšanje rokov plačil, vpliv na variabilni del plačila etc.);
- Finančna posojila, moratorij, druge spremembe v pogodbenih določilih;
- Zavarovanja poslovnih tveganj, vključno z izpadom posla, prodaje, etc.
- Presoja, ali od poslovodstva zahtevati pisno predstavitev glede tega, da so nam razkrili vse pomembne kršitve pogodb;
- Ali smo presodili povečano tveganje nižje kontrole kvalitete ali motenj v dobavi in ali proizvodnem procesu na povišanje garancijskih zahtevkov ali reklamacij v prihodnje obdobju;
- V primeru da ne moremo biti prisotni pri popisu zalog, ali smo presodili o ustreznosti strategije revidiranja;
- Ali smo (v primeru da revizijska metodologija revizijske družbe dopušča) presodili ali je rotacija kontrol možna (morebitne spremembe v zvezi z notranjimi kontrolami);
- Presoja potrebnega obsega osveženega testiranja notranjih kontrol ob koncu poslovnega leta (ali poizvedovanje zadostno četudi testirali npr. 9 mesečno obdobje);

5. Računovodske ocene

- Presoja revizorja ali je prisotno povečano tveganju namerne opustitve pomembnih informacij v zvezi z vplivom Covid-19 v analizi in izračunu računovodske ocene s strani posloводства (pomankljiva analiza prisotnosti indikatorjev slabitve, napačne ali neustrezne uporabljene predpostavke, nepopolne informacije vezane na pričakovane prihodnje kreditne izgube, neupoštevane težave s kvaliteto in pričakovano povečanje prejema garancijskih zahtevkov ali reklamacij, neosvežene napovedi pričakovanih bodočih obdavčljivih dobičkov, etc);
- Kdo izven kroga posloводства in računovodstva poseduje pomembne informacije, ki so relevantne za pripravo računovodske ocene in uporabljenih predpostavk;
- Ali iste osebe pripravljajo izračun računovodske ocene ali prišlo do spremembe zaradi danih razmer;
- Ali smo pridobili razumevanje o notranjih kontrolah posloводства v zvezi s pripravo računovodske ocene in ali smo ocenili učinkovitost teh kontrol;
- Ali je posloводство specialista/eksperta za pripravo računovodske ocene v primeru povečane kompleksnosti priprave računovodske ocene;
- Kako bomo naslovili povečano negotovost v zvezi z računovodsko oceno, ki se nanaša na prihodnja obdobja (ali še vedno primerno kot osnovo vzeti historične realizirane podatke);
- Ali priprava ocene vključuje pomembno mero subjektivnosti v primerjavi s preteklim obdobjem in kako smo ocenili tveganje prevare v zvezi s tem;
- V primeru pomembne negotovosti v zvezi s prihodnjimi obdobji, ali je posloводство uporabilo pristop verjetnosti različnih scenarijev oz. ali bi bilo to glede na nivo tveganja in negotovosti bilo v 2020 bolj primerno;
- Ali namerava posloводство pripraviti/razkriti analizo občutljivosti glede na ključne predpostavke.

6. Predpostavka delujočega podjetja

- Ali je poslovodstvo pripravilo oceno ustreznosti predpostavke delujočega podjetja in ali smo poizvedovali kako epidemija koronavirusa vplivala na poslovodstvo oceno;
- Ali se je družba soočala z motnjami/prekinitvami dobave in motnjami v proizvodnem ciklu v 2020 kot posledica izbruha epidemije in ali ima družba izvedljiv načrt sanacije v primeru ponovitve situacije ter ali ti dogodki ali situacija povečuje tveganje delujočega podjetja;
- Presoja morebitnih kontradiktornih revizijskih dokazil (različne predpostavke ali informacije uporabljene za različne namene);
- Ali se družba sooča s povečanimi finančnimi težavami kot posledica povečanega kreditnega tveganja in ali smo ocenili možnost pridobivanja dodatnih virov financiranja v primeru likvidnostnih težav; ali je poslovodstvo vse to upoštevalo pri svoji oceni ustreznosti predpostavke delujočega podjetja;
- Ali smo presodili zmožnost odplačevanja posojil po preteku obdobja moratorija, pričakovano spoštovanje bančnih zavez v obdobju vsaj 12 mesecev po datumu bilance stanja;
- Presoja zadostnosti in ustreznosti razkritij v letnem poročilu v zvezi z omenjenimi tveganji in zaključki.

7. Verodostojnost revizijskih dokazov

- Ali pričakujemo povečano uporabo skeniranih dokumente („walkthrough“, test kontrol, test podatkov) glede na pretekla leta;
- Ali smo presodili o tveganjih vezanih na popolno in točno skeniranje originalnih dokumentov, tveganja namernih sprememb/ponarejanj;
- Ali primerno izvesti test kontrol ali pridobiti na vzorcu originalne dokumente kot vzorčna preveritev skeniranih dokumentov;
- Kako naslavljam tveganje prevar v zvezi z elektronsko posredovano dokumentacijo;
- Ali kontroliramo pošiljanje in prejem potrditev stanj v elektronski obliki in kako preverjamo verodostojnost prejetega (domena iz katere poslano, dodatno preverjanje po telefonu pri pošiljatelju dokumenta, etc.).

8. Revizija skupin

- Ali prišlo do spremembe v implementaciji kontrol nad komponentami v skupini („group-wide controls“);
- Potencialna povečana tveganja napak ali prevar v odvisnih družbah in presoja potrebnega povečanja obsega revizijskih postopkov (npr. revizija poročevalskega paketa in ne le preiskovanje) oziroma alokacije nižje materialnosti;
- Morebitne omejitve obsega pri izvajanju revizijskih postopkov pri pomembnih komponentah skupine;
- Nezmožnost obiska pomembnih komponent in pregleda delovnega gradiva zaradi omejitve gibanja, prepovedi potovanj etc.
- Pravočasna vključenost v delo revizorjev komponent (dokumentirati).

Hvala za pozornost!